

**ARBITRATGES PER AL REG DELS CULTIUS DE LES
POBLACIONS DE BENIARBEIG, BENIMAZMUT,
BENICADIM, ONDARA I EL RÀFOL D'EN PAMIS.**

ANY 1385

Jaume Richart Gomà

Aquest document, conservat a l' Arxiu del Regne de València, recull un trasllat fet al s. XVII de dues actes notariaus, una datada el 3.4.1385 i l'altra el 5.5.1385 fetes per Francesc Fiscal, notari de Gandia, any del qual malhauradament no es conserven els protocols d'aquest a l' Arxiu d' Osuna, no obstant haver-ne des de 1387 fins 1406, segons he pogut comprovar. A més aquesta documentació del segle XIV sembla ser un precedent de lo que conté el nº xxx de la «*Colección de Documentos de Gandía y Comarca*» de J. CAMARENA del qual des de l' Arxiu Municipal de Dénia tingueren l'amabilitat d'enviar-me fotocòpia.

Les dues actes es redacten al palau de Gandia, davant N'Alfons, marqués de Villena i comte de Dénia, intervenint d'una part

- Lluç de Bonastre, senyor d'Ondara i del Ràfol d'en Pamis, qui actúa com a àrbitre.
- Francesc de Monpalau, senyor de Benimazmut.
- Ponç de Talavera, senyor de Benicadim, també com a àrbitre.

I l'altra part: - Gonçalo de Castellví, senyor de Beniarbeig.

En aquest moment, l' estat dels regs estava repartit aixina:

La 1ª tanda corresponia a Beniarbeig.

La 2ª « « a Benimazmut, amb facultat de canvi per la 3ª.

La 3ª « « a Benicadim.

La 4ª « « a Ondara.

La 5ª « « a Ràfol d'en Pamis.

En la segona reunió del mes de maig, Francesc de Monpalau, senyor de Benimazmut, reitera la seua petició de canviar la segona tanda per la

tercera, i la resta com abans; d'aquesta manera pareix que quedaren conformes les tandes, almenys de moment, puix el document citat de J. CAMARENA i datat el 26.7.1402, mostra que l'avinença de 1385 fou només temporal, a més d'informar d'uns canvis de titulars en Beniarbeig, que passà entre eixos anys d'ésser de Gonçalo de Castellví a ésser de Pere Martorell, així com Ondara que de mans de Lluch de Bonastre passà a les de N' Alfons, llavors duc de Gandia, aspecte aquest també manifestat al document sobre el castell d'Ondara ja publicat a la revista *Aguaits* n° 18.

ARV; Manaments y Empares, any 1635, llibre 3, mà 40.
(transcripció).

(fol. 41 rº.) 6.4.1635.- “Lo dit Justicia, instant [en blanc], atés y per les deposicions de micer Joan Batiste Ferrer, doctor en drets; y Vicent Joan, notari; Sebastiá Borrell, ciudadá; y Joan Torró, estudiant; testimonis produits e donats medio juramento aquells prestat in forma solita, y consta ab les deposicions del dessús dit Ferrer y Vicent Joan, conexen la letra y signe de Jaume Torró.

Die lune, tertio aprilis, anno a nativitate domini Millésimo Tricentésimo Octuagésimo Quinto:

Constituhit personalment en presencia del molt alt senyor don Alfonso, marqués de Villena, conte de Ribarroja [sic, per Ribagorça] e de Denia, condestable de Castella, e de mossén Luch de Bonastre, en lo palau del dit Sr. marqués dins la vila de Gandía, e mossén Francés de Monpalau; presens mí, notari, y testimonis dejús scrits, dix de paraula que com lo dit mossén // (fol. 41 vº) Lluch, en Ponç de Talavera, axí com a árbitres e arbitradors e amiables composedors del contrast e qüestió que era estat entre los honrats en Lluch de Bonastre com a senyor de Ondara e del Ráfol d'en Pamis, e ell dit mossén Francés com a senyor de Benimazmut, e lo dit Ponç de Talavera com a senyor de Benicadim, de una part; e mossén Gonzalvo de Castellví com a senyor de Beniarbeig, de la part altra.

Que per rahó de la aygua de hon se reguen los dits llochs e alquerías, tandes compertinents de aquella, per llur sentencia arbitral dada en lo dit fet, haguessen pronunciat, declarat e arbitrat que la primera tanda de la dita aygua fos e sia del dit lloch de Beniarbeig, e la segona tanda del dit lloch de Benimazmut, e la tercera tanda fos e sia del dit lloch de Benicadim, e la quarta e quinta tandes fosen e son pera els dits llochs de Ondara y del Ráfol d'en Pamis; pero que fos a elecció del dit mossén Francés de Monpalau si volía deixar la dita segona tanda de la dita aygua y pebdre altra tanda ajutjada al dit lloch de Benicadim pera el dit lloch seu de Benimazmut, que ho pogués fer dins temps cert, segons que en la dita sentencia arbitral // (fol. 42 rº) se conté.

Per tal lo dit mossén Francés dix de paraula los e present damunt dit Sr. marqués, axí com a senyor soberá, e de dit mossén Lluch axí com a árbitre sobredit, que leixava la dita segona tanda de la dita aygua e elegía e prenia la dita tercera tanda, segons en dita sentència li era degut.

E de les damunt dites coses, requerí per mí notari dessús e dejús scrit, a fí esser feta carta pública a durable memoria e a conservació de son dret.

Testimonis foren presents a les damunt dites coses, los honrrats mossén Pere Torres, cavaller, e en Pere Doruol?, artiacá de Moya e tresorer del dit senyor marqués y altres molts que allí presents [eren].

E en après, divendres que es contava cinch díes del mes de maig del any dessús dit, mil trescents huytanta cinch, constituíhí personalment en presència del dit Sr. Marqués e del dit Ponç de Talavera, árbitre e arbitrador e amigable compositor, ensemps ab lo honrat mossén Lluch de Bonastre, del contrast e qüestió que es estat entre los damunt dits honrrats en Lluch de Bonastre com a senyor del dit lloch de Ondara e del Ráfol d'en Pamis, e ell dit mosén Francés de Monpalau axí com a senyor del dit lloch de Benimazmut, e en // (fol. 42 vº) Ponç de Talavera com a senyor del dit lloch de Benicadim, de una part; e mosén Gonzalvo de Castellví com a senyor del lloch de Beniarbeig, de la part altra; per rahó de la aygua d'on se reguen dits llochs o alqueríes, tandes e compertiments de aquella.

Lo dit mosén Francés de Monpalau, present mí notari e testimonis dejús scrits, dix de paraula per semblant manera que dessús se havia dit: ço es que elegía e prenia la tercera tanda de la damunt dita aygua pera el damunt seu lloch de Benimazmut, atorgada al dit en Ponç pera el dit seu lloch de Benicadim, e leixava la segona tanda al dit en Ponç com si li fos legut asso? fer per la damunt dita arbitral sentència, e requerí a mí dit notari que lin degués fer carta pública segon dessús o havia requerit.

Testimonis foren presents a les damunt dites coses, los honrrats mosén Pere Torres, cavaller, e en Guerau de Castellvert, alguazil, de la casa del dit senyor Marqués.”

El document acaba redactat en llatí al foli 43 rº, dient que ha estat tret de provisió feta pel regent de la procuradoría i batllía de la vila e ducat de Gandía, el 15.3.1635 // , registrada en la 1ª má de condempnacions de dita Cort, al foli 19 rº, dels llibres e notals de Francesc Fiscal qº notari; rebut per Gaspar Domingo López, notari regent dels seus llibres i protocols, de lo qual dona fe posant el seu signe.